НЕПРИРОДНІ ПРИЧИНИ

ФІЛЛІС ДОРОТІ ДЖЕЙМС

ХАРКІВ
ФОЛІО

Книга перша
САФФОЛК

Розділ перший

Труп лежав без рук на дні невеликої вітрильної шлюпки, що дрейфувала неподалік від узбережжя Саффолку. Це було тіло чоловіка середнього віку, молодечий маленький труп, одягнений у темний костюм у смужку, який так само елегантно облягав вузьке тіло у смерті, як і при житті. Зшиті вручну черевики все ще блищали, за винятком деяких потертостей на носаках, а шовкова краватка була міцно зав'язана під адамовим яблуком, що помітно виступало. Цей нещасний мандрівник був одягнений із дбайливою ретельністю, доречною в місті, але не на самотніх просторах моря, й уже аж ніяк не для зустрічі зі смертю.

Наближався полудень середини жовтня, засклілі очі вибалушилися, споглядали вгору, на небо дивовижного блакитного кольору, яким легкий південно-західний вітер тягнув кілька роздертих клаптів хмари. Дерев'яна шкаралупа, без щогли та кочетів, м'яко підстрибувала на хвилях Північного моря, і голова мерця ворушилася й теліпалася, наче в неспокійному сні. В нього було нічим не примітне обличчя навіть за життя, а смерть не додала йому нічого, крім жалюгідної порожнечі. Рідке світле волосся звисало з високого зморщеного чола,

ніс був такий вузький, що білий хребет кістки виглядав так, ніби ось-ось проб'є плоть; рот, маленький із тонкими губами, розтулився, відкривши два передні зуби, що визирали назовні. Це надавало всьому обличчю дивовижної схожості з мертвим зайцем.

Ноги, що вже закоцюбли, були протиснуті з кожного боку піднятого шверту, а передпліччя викладені на банку. Обидві кисті рук були відрубані від зап'ясть. Майже без кровотечі. На кожному передпліччі цівка крові сплела чорну павутину між жорсткими світлими волосками, і банка була примащена, ніби її використовували як дошку різника. Але це було все — на решті покладу крові не спостерігалося.

Права рука була відрубана чисто, білів вигнутий кінець променевої кістки; а от ліва була зламана, і роздроблені кістки стирчали гострими голками з плоті. І рукави маринарки, і манжети сорочки були акуратно підтягнуті, а пара золотих запонок із ініціалами звисала та виблискувала, коли вони повільно хилиталися та час від часу хапали промінчик осіннього сонця.

Фарба на облавках шлюпки вицвіла та злущилася. Вона дрейфувала, наче викинута іграшка, майже порожнім морем. На обрії вигулькнув силует каботажного корабля, що тримав курс на Ярмут; нічого іншого в околиці не було видно. Близько другої години дня чорна цятка полетіла з неба до землі, волочачи за собою оперений хвіст, і повітря роздерло ревіння двигунів. Потім воно затихло, і знову не чулося жодного іншого звуку, крім плескання води об човен та самотнього скигління чайки вряди-годи.

Раптом шлюпка сильно гойднулася, потім зупинилася та повільно розвернулася. Ніби відчувши силу берегової течії, вона стала рухатися більш цілеспрямовано. Чорноголова чай-

ка, яка сіла на ніс і примостилася там, немов афластон[1], з дикими зойками здійнялася, щоб закружляти над тілом. Повільно, танцюючи носом, човен невблаганно тягнув свій жахливий вантаж до берега.

Розділ другий

Незадовго до другої години того ж дня суперінтендант Адам Делґліш обережно заїхав своїм «купером-бристолем» на траву біля церкви в Блайтбурзі та за хвилину увійшов у двері північної каплиці, в холодну сріблясту білизну одного з найгарніших соборів Саффолку. Він їхав на мис Монксмір, що на південь від Данвіча, щоб провести там десять днів осінньої відпустки зі старою тіткою, його єдиною живою родичкою, і це була остання зупинка чоловіка на його шляху. Він виїхав зі своєї квартири в Сіті ще до того, як прокинувся Лондон, і замість того, щоб прямим шляхом їхати до Монксміру через Іпсвіч, після Челмсфорда звернув на північ, аби в'їхати у Саффолк із боку Садбері.

Поснідавши у Лонґ-Мелфорді, водій повернув на захід через Лейвенгем, аби повільно, не кваплячись, проїхатися, споглядаючи на зелень і золотисті квіти цього найменш загидженого округу. Настрій чоловіка цілком відповідав би красі дня, якби не одне наполегливе хвилювання. Він свідомо відкладав остаточне рішення до кінця відпустки. Перш ніж повернутися до Лондона, він повинен нарешті вирішити, чи просити Дебору Ріско вийти за нього заміж.

Правду кажучи, це рішення було б легшим, якби він достеменно не знав, якою буде її відповідь. Це наклало на нього

[1] *Афластон* — носова прикраса стародавніх вітрильників.

всю відповідальність за рішення, чи змінювати теперішній цілком задовільний статус-кво (ну, у будь-якому разі, задовільний для нього, і можна було стверджувати, що Дебора зараз щасливіша, ніж рік тому, чи не так?) на зобов'язання, які задовольнять обох. Чоловік підозрював, що вони вважатимуться незворотними, незалежно від результату. Мало є нещасніших пар, ніж ті, що занадто горді, аби визнати власне нещастя. Про деякі з небезпек шлюбу він уже знав. Знав, що його обранка не любить поліційну роботу і не схвалює її. Це не було дивиною і само по собі чимось важливим. Ця робота була його вибором, і детектив ніколи не мав потреби в чиємусь схваленні чи заохоченні. Але ця перспектива лякала, адже кожна затримка допізна, кожна надзвичайна ситуація вимагатимуть телефонного дзвінка з вибаченням. Коли чоловік тупцяв туди-сюди під дивовижним вигнутим дахом англіканської церкви та відчував запах воскової поліролі, квітів і відсирілих старих молитовників, йому спало на гадку, що він отримав те, що хотів, майже тієї ж миті, коли запідозрив, що вже не хотів цього. Такий досвід надто поширений, аби викликати у розумної людини тривале розчарування, але він усе ще має силу бентежити. Детектива стримувала не втрата свободи; чоловіки, які найбільше верещали про неї, зазвичай були найменш вільними. Набагато важче було погодитися на відсутність особистого життя. Навіть фізичну присутність іншої людини важко було витримати. Пройшовшись пальцями по різьбленій кафедрі п'ятнадцятого століття, він намагався уявити життя у квартирі в Квінгґайті, де Дебора завжди буде поруч, уже не як довгоочікувана гостя, а як частина його життя, легальна, офіційна найближча родичка.

Зараз у Скотленд-Ярді були занадто кепські часи, щоб вирішувати особисті проблеми. Нещодавно провели серйозну реорганізацію, що призвела до неминучої руйнації атмосфери

та рутини, а також очікуваного врожаю чуток і невдоволення. І роботи менше не ставало. Більшість старших офіцерів працювали по чотирнадцять годин на добу. А його остання справа, хоч і була успішною, неабияк виснажила детектива. Закатрупили дитину, а розслідування перетворилося на полювання на чоловіків, які йому подобалися найменше і які за темпераментом найменше могли це вчинити. Справа вимагала наполегливої, найретельнішої перевірки фактів, розслідування велося під вогнем публічності, доводилося також зважати на страх та істеричність околиці. Батьки дитини горнулися до нього, наче плавці, що потопають, черпали від детектива заспокоєння та надію, і він майже фізично відчував їхні смуток і провину. Від нього вимагали одночасно і втішати, і сповідати, і мстити, і судити. Нічого нового для детектива в цьому не було. Він не відчував особистої причетності до їхнього горя, а відстороненість, як завжди, була його перевагою, позаяк гнів і сильна залученість деяких із його колег, які зіштовхнулися з таким же злочином, були не на користь. Але напруження від справи все ще не покидало його, і знадобилося б більше, ніж вітри саффолкської осені, щоб очистити розум від деяких залишкових образів. Жодна розумна жінка не могла б очікувати, що він запропонує заміжжя посеред цього розслідування, а Дебора була розумною. Про те, що він знайшов час та енергію, щоб закінчити свою другу збірку віршів за кілька днів до арешту підозрюваного, ніхто з них не згадував. Чоловік був вражений усвідомленням того, що навіть прояв незначного таланту може стати виправданням для егоїзму та пасивності. Останнім часом він не надто себе любив, і, мабуть, дарма було щиро сподіватися, що відпустка зможе це змінити.

Через пів години він тихо зачинив за собою двері церкви й вирушив у останні кілька миль мандрівки до Монксміру.

Тітці написав, що, імовірно, прийде о пів на третю, і якщо пощастить, то він не спізниться.

Якщо його тітка, як завжди, вийде з котеджу о другій тридцять, то зможе побачити, як «купер-бристоль» якраз завертає на мис. Він із пієтетом уявляв її високу незграбну постать в очікуванні. В історії цієї жінки було мало незвичайного, і про більшість подій він здогадався ще хлопчиком із уривків необережних балачок його матері або просто запам'ятав як один із фактів свого дитинства.

Її нареченого вколошкали 1918 року, лише за шість місяців до перемир'я, коли вона ще була зовсім юною. Її ненька була ніжною розпещеною красунею, найгіршою дружиною для вченого сільського священника, як вона сама часто визнавала, мабуть, вважаючи, що ця відвертість її виправдовує, як і наступний спалах егоїзму чи марнотратства. Молодиці не подобалося бачити горе інших людей, оскільки це робило їх тимчасово цікавішими, ніж вона сама, тож вона вирішила дуже важко перенести смерть молодого капітана Мескелла. Хай що б переживала її чутлива, некомунікабельна і доволі норовлива донька, вочевидь, її мати страждала дужче; а через три тижні після отримання телеграми вона врізала дуба від грипу. Сумнівно, що вона намірялася йти аж на такі жертви, але результат би її задовольнив. Збентежений чоловік за одну ніч забув усі роздратування й тривоги свого шлюбу та згадував лише про веселу вдачу та вроду своєї дружини. Певна річ, було немислимо, щоб він знову одружився, і він цього так і не вчинив. Джейн Делґліш, чию власну втрату навряд чи хтось мав час згадати, зайняла місце своєї матері як їмость вікаріату і залишалася зі своїм батьком до його виходу на пенсію 1945-го та його смерті через десять років. Вона була дуже інтелігентною жінкою, і якщо вважала вічну рутину домашнього господарства та парафіяльних заходів незадовільною,

ЗМІСТ

Книга перша. САФФОЛК 3
Книга друга. ЛОНДОН 142
Книга третя. САФФОЛК 185